

SPRAAKWATER

WATER EN WIND IN NEDERLAND: VOOR ALTIJD MET ELKAAR VERBONDEN

*Toon van der Klugt en Agnes van Zoelen**

■ Wat heeft een waterschap van doen met een windturbine? Dat is de vraag waarmee het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard sinds 2003 heeft geworsteld. Anno 2017 is dit waterschap in de regio Rotterdam overtuigd: voor een waterschap is het een plicht om een bijdrage te leveren aan de transitie naar duurzame energie.

Duurzaam waterbeheer

Waterschappen investeren van oudsher in het realiseren en onderhouden van waterinfrastructuur (waterkeringen, watergangen en afvalwaterzuivering). De waterschappen zijn ontstaan vanuit de noodzaak om polders droog te malen en zo landbouw mogelijk te maken. Dit gebeurde met windenergie; de bemaling van de polders van Schieland en de Krimpenerwaard rondom Rotterdam werd rond 1850 nog uitgevoerd door de inzet van 174 windmolens. Tegenwoordig vindt waterbeheer in een breder perspectief (waterveiligheid en schoon water) plaats, gebaseerd op gemeenschappelijke belangen (good governance). Door evenwichtig financieel beheer kunnen de lasten van het waterbeheer gelijkmatig worden verdeeld tussen de huidige en de komende generaties. Dit vormt de basis voor duurzaam waterbeheer en een veilige leefomgeving.

Energie uit eigen assets

De waterschapssector verbruikt van oudsher veel energie, voornamelijk elektriciteit, in het zuiveringenbeheer en bij het waterpeilbeheer (gemalen, stuwen). Al vele jaren zoeken deze organisaties naar manieren om kostenbesparingen te realiseren. Door het energieverbruik te reduceren, maar ook door de energiestroom te verduurzamen. Waterschappen hebben daarnaast steeds meer te maken met de veranderingen in het klimaat,

toegeschreven aan de sterk toegenomen CO₂-uitstoot. Clusterbuien, langdurige regenval en lange periodes van droogte hebben directe invloed op de dagdagelijkse taak van waterschappen en leggen toenemende financiële druk. De overstap naar duurzame energie zorgt voor een afname van het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee een verlaging van broeikasgassen in de atmosfeer, een belangrijke oorzaak van klimaatverandering.

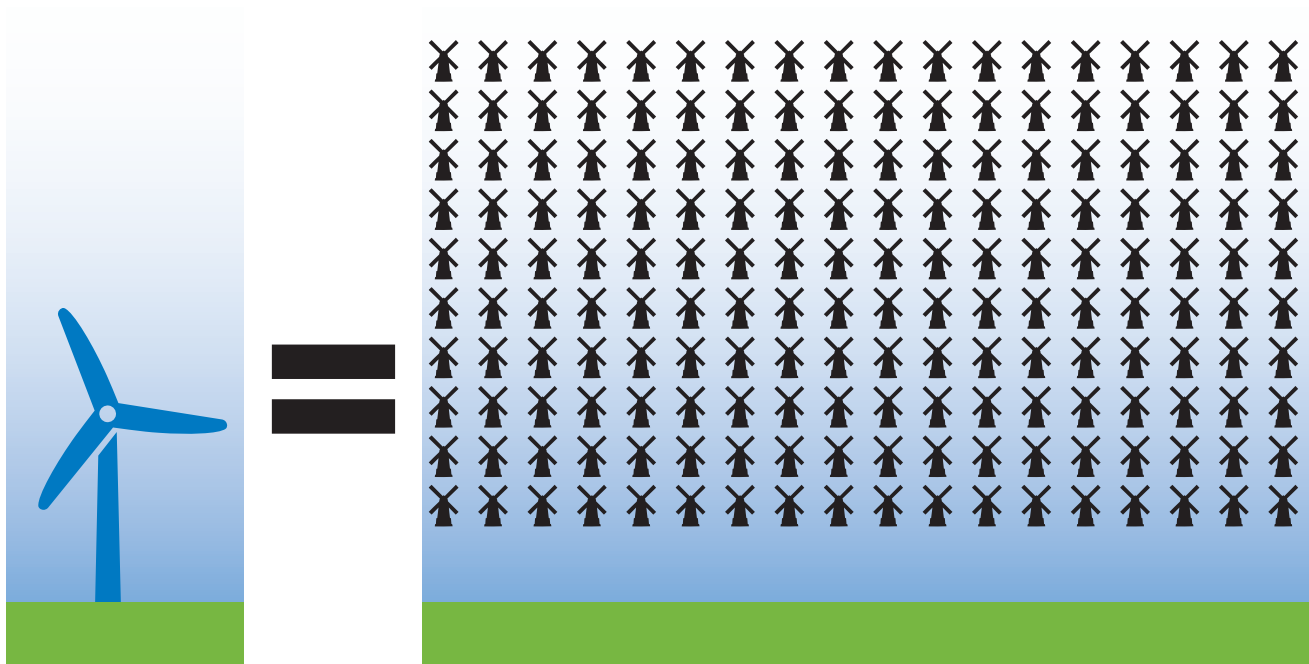
Verduurzaming politiek gevoelig

Reeds in 2003 waren er binnen het hoogheemraadschap plannen om gebruik te gaan maken van zelf opgewekte windenergie, als alternatief voor fossiele brandstoffen. Hierbij gold naast duurzaamheid ook het argument van kostenbesparing met betrekking tot de energiebehoefte. De toenmalige MEP-regeling bood interessante subsidiemogelijkheden bij het gebruik van windenergie. Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard bezat een terrein in Capelle a/d IJssel, langs de Brienoordbrug. Hier was de zuiveringsinstallatie gevestigd, maar het terrein leek goede mogelijkheden te bieden voor de bouw van een windturbine. Er werd contact gelegd met Burgemeester en Wethouders van Capelle a/d IJssel. Het college was positief, maar schrok terug van mogelijke negatieve houding van haar inwoners. Windenergie stond in de kinderschoenen en werd in de publieke opinie nog

* **Toon van der Klugt** is lid van het dagelijks bestuur van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en onder meer belast met de portefeuilles financiën, inkoop en aanbestedingen, zakelijk eigendommenbeheer, efficiënte samenwerkingen in brede zin (met andere overheden en bedrijven) en vanuit de laatste twee de portefeuillehouder van dit project;

Agnes van Zoelen is lid van het dagelijks bestuur van hetzelfde hoogheemraadschap en portefeuillehouder van onder meer duurzaamheid (MVO), innovatie en afvalwaterketen.

beschouwd als té alternatief. De turbines vormden ‘horizonvervuiling’ en de gevaren van het gebruik van fossiele brandstoffen waren nog niet door de massa erkend. Een mogelijke bouw van een turbine vereiste ook aanpassingen in het bestemmingsplan van de gemeente en de ruimtelijke plannen van de provincie Zuid-Holland. Kortom; voor de gemeente was een windturbine nog een brug te ver. Ook het algemeen bestuur van het waterschap was niet unaniem. Men twijfelde tussen duurzaamheid enerzijds en hoge taakvreemde investeringen anderzijds. Windenergie stond nog niet op de politieke agenda en was ook daarmee zeker geen taak van een waterschap.

Klimaataccoord Gemeenten en Rijk

Gedurende de daaropvolgende jaren veranderde de mondiale houding ten opzichte van klimaatveranderingen. In het Klimaataccoord tussen waterschappen, gemeenten en rijk 2007-2011 benoemde de rijksoverheid de noodzaak om Nederland klimaatbestendig te maken, aangevuld met concrete doelstellingen zoals een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 30 % in de periode 1990-2020, een energiebesparing van 2 % per jaar en een aandeel van 20 % hernieuwbare energiebronnen in 2020. Het klimaataccoord stimuleerde de gemeente Capelle a/d IJssel om met hernieuwde belangstelling het onderwerp windenergie te bekijken en de mogelijkheden voor de bouw van een windturbine te onderzoeken. Het bedrijventerrein Rivium, waar ook de afvalwaterzuiveringsinstallatie

van het hoogheemraadschap zich bevindt, was hierbij een interessante optie; niet in de laatste plaats omdat een windturbine op deze locatie een mooi duurzaam uithangbord zou kunnen vormen voor nieuwe huurders en kopers. Het bedrijventerrein kampte met behoorlijke leegstand als gevolg van de crisis.

Opnieuw vonden de overheden elkaar om de mogelijke bouw van een windturbine te bespreken. Wederom bleek de investering in een windturbine voor het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap een moeizame horde. Windenergie was geen primaire taak van een waterschap en bovendien politiek omstrede, vond het merendeel van het algemeen bestuur, ondanks de overtuiging van het dagelijks bestuur dat verduurzaming van energie wel degelijk een positief effect zou betekenen voor het werk van het waterschap. Daarnaast zou windenergie een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen uit het Klimaataccoord dat de Unie van Waterschappen in 2010 sloot met de rijksoverheid. Hierin is benoemd dat in 2020 minimaal 40 % van de eigen energiebehoefte duurzaam opgewekt zou moeten worden. De portefeuillehouder van duurzaamheid, Agnes van Zoelen, is een gedreven aanjager van het dossier met als gevolg dat de mogelijkheden om de windturbine te realiseren vanuit diverse invalshoeken onderzocht werd.

Niet bouwen maar faciliteren!

Het terrein van de afvalwaterzuivering is eigendom van het waterschap. De portefeuillehouder Financiën

en Eigendommenbeheer, Toon van der Klugt, gaf opdracht om een voorstel voor het algemeen bestuur te schrijven over het voornemen om een stuk grond te verhuren aan een derde partij als transactie binnen het zakelijk eigendommenbeheer. Inhoud van het voorstel was verder het onder voorwaarden plaatsen en exploiteren van een windturbine op die locatie. Daarmee ging het algemeen bestuur akkoord. Met ketenpartner HVC kwam ons hoogheemraadschap vervolgens een samenwerking conform deze voorwaarden overeen. HVC heeft als producent van duurzame energie expertise en ervaring met de bouw en exploitatie van windturbines en zou na overeenstemming met de provincie en de gemeente Capelle aan den IJssel de windturbine bouwen. Het waterschap participeert zo niet risicodragend in de kosten en exploitatie maar draagt wel effectief bij aan de Nederlandse duurzaamheidsopgave om in 2020 14 % van de energiebehoefte duurzaam op te wekken.

Realisatie in 2016

Na intensieve voorbereiding was het op 16 maart 2016 zover en ging de eerste paal in de grond. De jarenlange vertraging had als positief effect dat HVC een van de meest moderne turbines kon realiseren met een masthoogte van 100 meter en wieken van zo'n 50 meter. De molen heeft een levensduur van 20 jaar of langer en levert jaarlijks een CO₂-reductie op van 5.050 ton, wat vergelijkbaar is met 1.350 auto's die 25.000 km per jaar rijden. De energie die opgewerkt wordt, kan jaarlijks 2600 huishoudens voorzien. Het hoogheemraadschap kon, door de bouw op alle vlakken te faciliteren, een bijdrage leveren aan verdere verduurzaming van de energievoorziening in de regio.

Wat heeft een windturbine met het werk van het waterschap te maken? Zoals gezegd maakten de vroege waterschappen al in de 14e eeuw gebruik van windenergie om het land droog te houden. In 2017 staat naast de Brienoordbrug opnieuw een windturbine die, weliswaar vanuit een ander perspectief, een belangrijke bijdrage levert aan het werk van het waterschap. Door energiebesparingen is naar verwachting rond 2020 de helft van het opgeleverde vermogen van de turbine voldoende om aan de electriciteitsvraag van alle gemalen in het beheergebied van Schieland en de Krimpenerwaard te voldoen. Kortom waar vroeger 174 windmolens nodig waren, volstaat nu de helft van het vermogen van één moderne turbine. Daarnaast heeft windenergie een tweede belangrijke functie. De turbine levert immers duurzame en schone energie, vermindert hiermee de uitstoot van broeikasgassen en draagt actief bij aan de beperking van klimaatveranderingen.

Water en wind zijn in Nederland onlosmakelijk met elkaar verbonden. In ieder geval voor de waterschappen!